

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

74. An remigantes, & captivi apud Turcas possint domos Christianorum
perfringere, devastare, & bona subripere? Et an teneantur restituere
damnum, quod ita dederint? Ex p. 5. tr. 7. r. 30.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

corpore huius Resolutionis in hoc etiam tractatu supra reperies in suis specialibus, & lais Resolutionibus. Ex p. 3. tract. 5. & Misc. 1. Resolut. 36.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docuerunt Fernandez in exam. Theol. mor. par. 4. cap. 5. §. 4. numer. 6. Vgolinus de cens. Papa reseruatis par. 2. cap. 3. §. 2. Suarez tom. 5. disput. 21. sect. 2. numer. 60. 61. & 62. Paulus Comitulus in resp. mor. lib. 3. quaest. 8. Graffius part. 1. lib. 4. cap. 18. numer. 6. Sayrus de cens. lib. 3. capit. 7. numer. 8. Beja part. 3. cas. 23. Salas in p. 2. tract. 3. disp. 11. sect. 1. de legibus. Nauarrus in man. cap. 17. numer. 63. Toletus in summa lib. 1. cap. 24. & alij: sed si Turca corpora dictorum Christianorum affligunt, isti Doctores animas laesunt, quia si haec opinio esset vera, var, var, & Christianis captiuis.

2. Ideo contrariam sententiam puto omnino sustinendam esse, quam docent 8. Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 7. n. 18 quibus ego addo Tannerum in 2. 2. D. Thom. disputat. 1. quaest. 9. dub. 5. numer. 144. Villalobos in summa tom. 1. tract. 5. diff. 10. numer. 2. Layman in Theol. mor. lib. 2. tract. 3. cap. 13. numer. 5. Naldum in summa ver. Christianus 2. numer. 6. Reginaldum tom. 2. lib. 21. numer. 119. Turrianum in 2. 2. disput. 9. dub. 3. Filiucium tom. 2. tract. 22. c. 5. numer. 147. Benzoni in tract. de fuga lib. 1. disput. 1. quaest. 4. Soufam in Bull. Cens. cap. 4. disput. 31. numer. 6. Vasquez opusc. de scandalo art. 8. dub. 7. Ortiz in sum. c. 17. numer. 80. Auilam de cens. part. 2. disput. 8. dub. 7. Duardum in Bull. Cen. lib. 2. can. 3. quaest. 13. conclus. 1. numer. 1. & seq. Vegam in summa tom. 1. casu. 118. cap. 2. Rebellum part. 1. lib. 1. quaest. 14. sect. 7. numer. 52. Possunt igitur dicti captiui Christiani contra Catholicos remigare, vel propugnacula aedificare, sarcinas, machinas, & arma necessaria ad bellum asferre. Et ratio est, nam licet peccatum ad quod materialiter cooperantur, perniciosum sit, tamen cooperatio illorum non tam propinqua est, vt sine illa damnum nihilominus inferretur, quia alij non deessent, qui hunc laborem obirent, & actiones supradictae sunt indifferentes. Ergo, &c. Limitanda tamen videtur haec sententia. Primum, si eo loco constituta res ita esset, vt captiui auxilium denegantes, magno periculo Christianos eriperent, vel victoriam illis conferrent, tunc enim bonum Reipublicae Christianae anteponendum erit propriae vitae. Secundum, etiam limitanda est in iis qui tormenta in Christianos dirigit, ignem applicant, quia directè damnum inferunt.

3. Ex dictis deducuntur multi casus in praxi saepius occurrentes; nempe licere famulis cibos condire, & ad mensam ministrare, & lectum sternere concubinae heri & ornare heram meretricem, secundum Azorium tom. 2. lib. 12. cap. vlt. quaest. 8. Sed male addit, licitum esse adducere concubinam in domum heri, vel in alium locum in quo peccaturus est, vel deserte interuentia, aut scripta, in quibus herus petit à concubina, vt ea nocte ad se veniat, etsi norit velle, vt veniat ad fornicandum. Vnde in his duobus casibus, & optimè dissentit ab Azorio Rebellius part. 1. lib. 2. quaest. 14. sect. 7. num. 53. Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. c. 7. n. 25. & 26.

4. Item deducitur ex praedictis, licere famulis sternere equum, & herum comitari, & expectare, quamuis norint ipsum ad fornicandum abire; item iussu heri portare aliqua munuscula, vt esculenta ad concubinam, vel aperire ianuam domus concubinae, porrigere cibos, & mensam sternere, si ieiunare nolit, &c. ex eodem principio licitum erit domum meam supra tectici, vel viuario locare.

5. Item ex Caetano, Aragonio, & Bañez in 2. in Ref. 49. 2. quaest. 78. artic. 4. Salonio quaest. 62. art. 5. con- tr. 2. ad vlt. deponere pecunias apud eundem, licet hoc alicui, & melius non admittat, vt Sotus de iust. lib. 6. quaest. 1. art. 5. ad 2. Lessius lib. 2. cap. 20. pra in Ref. dub. 21. num. 184. Azorius tom. 2. lib. 12. cap. vlt. 53. &c. quaest. 2. & alij.

6. Item contra Vasquez opusc. de scandalo, art. 1. dubit. 3. & alios fas erit amico, qui violandè ieiunij causa ad cauponam diuertere cogitur, domum tecum abducere, & cenam ministrare hospitalitatis, vel vrbani- tatis causa. Ita Layman in Theol. moral. tract. 3. cap. 13. numer. 4. Caetanus in 2. 2. quaest. 147. art. 4. & alij.

7. Item licitum erit cauponibus ministrare cibos soluturo illis ieiunium. Ita Ledesma in sum. tom. 2. tract. 27. cap. 2. concl. 6. diff. 4. Salonio in 2. 2. quaest. 77. artic. 4. contr. 6. post. 3. concl. Martinus Ledesma 2. 2. part. 4. quaest. 17. art. 6. dub. 3. Faustus in Theol. Relig. lib. 1. quaest. 178. numer. 1. & alij contra Fernandez in exam. Theol. p. 2. cap. 8. §. 2. numer. 22. Gabrielem in 4. disputat. 16. quaest. 3. art. 3. dub. 9. & alios.

8. Et tandem contra alios recentiores docet Tannerus 2. 2. D. Thomae, disputat. 1. quaest. 9. dub. 5. num. 144. posse aliquem vendere infideli idolum, aut Iudaeo in Synagoga aedificanda operam locare, si magna egestate prematur. Et ratio horum omnium est, quia praebere alteri proximam materiam peccandi ex se indifferentem ex iusta causa non intendendo eius peccatum, sed ad aliud spectando, non est directè ad malum cooperari; neque verò indirectè; nam illa dicitur indirecta cooperatio, quando quis potest sine suo incommodo, & tenetur abutentis peccatum euitare; quod non accidit in supradictis casibus, in quibus, vt supponimus, adest iusta causa, & necessitas; ergo, &c.

RESOL. LXXIV.

An remigantes, & captiui apud Turcas possint domos Christianorum perfringere, deuastare, & bona supripere?

Et an teneantur restituere damnum, quod ita dederint? Ex p. 5. tract. 7. Ref. 30.

§. 1. Possi dictos captiuos remigare in tiremibus Turcarum, contra plures Doctores satis firmam in 3. parte, tract. 5. resolut. * 36. Difficultas est, an possint, quando, v.g. Turcae descendunt in terras Christianorum, illas deuastare, & bona nostra supripere? Coninch in 2. 2. disput. 31. dub. 7. num. 104. negatiuè respondet. Sic enim ait. Notandum nullo modo Christianis in tiremibus Turcarum remigantibus licere depradari, aut incendere res Christianorum, quia hoc per se malum & iniustum est; quod etiam docet Lorca in 2. 2. sect. 3. disput. 51. numer. 10. vbi tamen concedit posse quidem quae alij rapuerunt suis humeris ad naues deferre, vel ad castra.

2. Sed ne addamus afflictionem afflictis, ego puto ex timore mortis contrariam sententiam esse probabilem, quam tenet nouissimè Castrus Palaus tom. 1. tract. 6. disputat. 6. punct. 11. num. 12. quia licitum est externis bonis proximi vti, prout necessarium est ad vitandum extremam necessitatem; sed illa deuastare, & supripere, & tradere minanti mortem, est in tali casu necessarium ad illam vitandam: ergo id facere licitum erit. Neque dominus illarum rerum debet esse inuitus, sed potius debet excharitate consentire, neque actionem, prout à te fit iniuriosam reputare: ergo, &c. Et hanc sententiam docet etiam

Hh 4 Molina

in Ref. 49. &c. Et pro contento in hoc §. Item contra supra Ref. 67. ad lin. 7. &c. Et pro contento in hoc §. Item licitum ibidem, §. vlt. ad medium, &c. Et pro contento in hoc §. vlt. supra in Ref. 64. & in fine Ref. 65. signatex sup. hoc.

* Quae hic est Ref. antecedens, & in Ref. seq. & in Ref. 1. post seq. §. Sexto.

Molina *de Iustit. tom. 1. tract. 2. disp. 115. conc. 5. num. 7.* vbi sic ait. Mortis metu, aut amissionis membri, fas est eiusmodi captiuis nocumentum inferre Christianis in bonis externis, & ad infidelium imperium, destruendo, capiendo, & ad triremes asportando. Probatur quoniam in eo euentu sunt in extrema necessitate illorum bonorum ad vitam propriam conferuandam: ergo quantum fas est cuique in extrema necessitate sumere de bonis aliorum ad conferuandam propriam vitam, tantum damni fas erit eiusmodi captiuis inferre bonis aliorum ad vitam propriam tuendam, praesertim cum si ipsi non cooperentur ad illud damnum, defuturi non sint qui illud similiter inferant. Quod si petas, an restituere teneantur damnum quod ita dederint? De iustitia rigore iuxta ea, quae in materia de elemosyna diximus, dicendum est teneri. Attamen regulariter credendum est Christianos, neque ab illis restitutionem expectare, neque eam velle. Quoniam praeterquam quod mors metu, & non in commodum proprium id effecterint, defuturi non erant, qui idem damnum darent. Ita ille.

3. Non desinam tamen hic adnotare Hurtadum de Mendoza *in 2. 2. disp. 76. sect. 3. §. 114.* non approbare hanc posteriorem sententiam; quando dominus est in eadem necessitate sulphuris, v.g. domus murorum & comeatum ad tuendam propriam vitam, tunc enim non possunt haec incendere, deuasare, aut demoliri, quia id est directa pugna; & reuera in tali casu non recederem ab opinione Hurtadi, qui tamen postea §. 112. bene docuit posse supra dictos captiuos remos agere, arma ferre in locum certaminis, praedam humeris afferre, porrigere sulphur, &c.

RESOL. LXXV.

An Christiani mancipia Infidelium, possint licite remigare in eorum triremibus, vel eis aliqua obsequia ministrare?

Et an teneatur restituere damnum, quod ita dederint?

Ex quibus etiam deducuntur alij diuersi casus sapienter in praxi contingentes pro supradictis mancipiis, in quibus serui possunt ministrare Dominis absque peccato.
Ex p. 7. v. 7. Ref. 57. alias 56.

Alibi in duabus Res. raxentis, & in Refol. seq. §. Sexto.

Sup. hoc pro vsurariis, & meretricibus supra in Res. 49. & in aliis eius not.

Sup. sequentibus casibus mag. late supra in Res. 44. 46. 47. 59. & 73. §. Item deducitur ad modicum, & in

§. I. DE hac Q. aetione alibi à nobis actum est, nunc pro eius resolutione apponam verba Caspensis *in Cursu Theol. tom. 2. tract. 17. sect. 2. num. 19.* vbi sic ait: Inferitur plures excusari à mortali, facientes, vel subministrantes opus indifferens cum iusta causa, vt iure suo vtantur, v.g. Qui domos locant vsurariis etiam publicis, dummodo alienigenae non sint, iuxta prohibitionem *cap. 1. de vsuris, in 6.* & locantes domos meretricibus ad habitandum, etiam si aliis commodè locare possint, vtuntur enim iure suo, nec censentur cooperari peccato illarum, cum locus se habeat extrinsecè, & nimis remote ad ad peccandum. Similiter Christiani capti à Turcis nauigantes metu mortis contra nostros, vel praeparantes necessaria ad bellum, aut auxilium ferentes ad munienda castra: nam praestant opus ex se indifferens ex iusta, & sufficienti causa, nimirum vitandae mortis, vel grauis nocuenti. Denique famulus concubitans herum dum ad meretrices accedit, si ab eiusmodi concomitatu desistere nequit absque graui detrimento, vtitur enim iure suo, faciens opus ex se indifferens, modo vt non placeat eis peccatum, cum etiam faciant obsequia, v.g. cibos condire, mensae ministrare, lectum concubinae sternere, ia-

nuam domus illi aperire, deferre munuscula, & interuentura: vel domino ascendere volenti per festulam, pedem illum sustinere, scalam apponere, &c. licet enim aliqua ex his obsequiis videantur valde coniuncta peccato, non tamen sunt suae naturae, & ex se peccatum; ac proinde seungi possunt à peccato per finem diuersum: quare non tenetur famulus ab his abstinere cum tanto incommodo, vt à domino expellatur è domo, penuriam patiatur, vel alia grauis incommoda sustineat. Ita Caspensis, cui adde Trulench *in Decal. tom. 1. lib. 1. cap. 6. dub. 5. in 17. de nouissimè Amicum tom. 4. de Iust. disp. 16. sect. 4. nu. 32.* Et ne desideras recognoscere me ipsum in part. 3. tract. 5. resol. 36. & in part. 5. tract. 7. Resol. luitio 30.

RESOL. LXXVI.

An in obisione alicuius ciuitatis, quando alius cibum non adeat, licitum sit vesci carnibus humanis? Et an gesta ex metu graui excusetur à peccato, vt v.g. an sit licitum captiuis Christianis metu mortis nocumentum ferre Christianis, destruendo, vel captiuando, & ad triremes asportando, aut alia similia faciendo, vel ad mouere scalam alteri volenti furari, vendere, vel commodare ensem volenti aliquem occidere, &c?

Et alij septem casus valde notandi in textu huius Resolutionis explanantur, in quibus ministrantes ex metu graui, specialiter Sacramenta excusantur à peccato. Ex p. 3. tract. 6. & Misc. 2. Ref. 48.

§. I. NEGatiuè quoad primum videtur respondere D. Thomas *in 2. 2. qu. 142. art. 4. ad 2. de acerrimè tenet Valentia tom. 3. disp. 9. quest. 3. post. 1. ratio est, quia hoc intrinsecè, & ex obiecto malum est, & ideo nunquam licet, sicut nunquam licitum erit mentiri. Et hanc sententiam docent etiam Fernandez de septem peccatis mor. cap. 2. §. 6. Azorius part. 1. lib. 7. cap. 22. Victoria relect. 9. Syluius in 2. 2. q. 142. art. 4. & alij.*

2. At contrariam sententiam tuerent Lessius *lib. 4. cap. 3. dub. 2. num. 10.* Sanchez *in summa tom. 1. lib. 1. c. 18. n. 12.* Naldus *in summa ver. Medicus, n. 7.* Emanuel Saer. Conedere, n. 1. Caietanus *in 2. 2. q. 148. art. 2.* Abulensis *in 4. Regum c. 6. quest. 32.* Toletus *lib. 8. cap. 60.* & hanc sententiam probabilem etiam esse putat Malderus *in 2. 2. tract. 3. c. 1. dub. 1. in fine*, quia non est intrinsecè malum veli carnibus humanis secluso homicidio; & quoniam eius prohibitio sit iuris naturae, prohibitio non obligat in vitae discrimine. Et hoc etiam verum est, si vitae periculum imminet ab extrinsecò, puta si sub peccato mortis à quopiam quis iubeatur carnibus humani veli.

3. Hinc à fortiori licitum erit in morbi necessitate per modum medicamenti sumere aliquid humanae carnis alteratum, & licitum erit haurire sanguinem humanum ex vena adolescentis detractum ad acquirendum vigorem corpori senili, & senectuti prorogandae. Vnde Medici, inter illos Marcellus Escinus *lib. de sanit. tuenda*, vocant hoc remedium singulare. Igitur ad seruandam vitam licitum erit veli carnibus humanis, nam quae non sunt intrinsecè mala propter eius conseruationem licita efficiuntur.

4. Et ideo primò contra Comitolum *lib. 5. quest. 7. numer. 3.* licitum erit propter periculum mortis comminatarè ad mouere scalam furari volenti, vendere, vel commodare ensem volenti alterum occidere, aut ostendere vbi occidendus est Ita Durand. *in Bui. Can. lib. 2. can. 3. q. 13. n. 10.* Sanch. *in sum. 1. 1. lib. 1. c. 7.*

